

UN HABITATGE PER A TOTHOM

Arquitectes de Sant Andreu

El grup d'arquitectes de Sant Andreu ens trobem cada tercer dijous de mes per compartir i debatre els reptes del nostre districte.

La Festa d'Arquitectura d'aquest any 2020 vam considerar que volíem dedicar-la a la Casa Bloc, un edifici referent de l'arquitectura moderna i l'habitatge social a Barcelona, poc conegut per la gent del barri.

Coneixes la Casa Bloc?

La Casa Bloc i els seus arquitectes —Josep Lluís Sert, Josep Torres Clavé i Joan Baptista Subirana— són un dels referents més importants de l'arquitectura moderna a Catalunya.

L'any 1933 es va posar la primera pedra de la Casa Bloc, un edifici d'habitatges impulsat per la Segona República de la Generalitat de Catalunya per proveir habitatge obrer. Amb la Guerra Civil la seva construcció va quedar aturada, i a la fi del conflicte, el govern franquista es va apropiat de l'edifici, allotjant famílies afins al règim.

La Carolina B. García, professora de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona i especialista en arquitectura racionalista dels anys 30 [ens explica la Casa Bloc](#).

Troba més informació de la casa bloc [aquí](#).

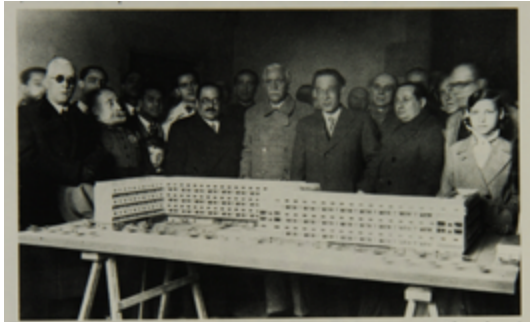
Sert Collection, Frances Loeb Library, Harvard Graduate School of Design.
Autoria desconeguda

Qui porta l'arquitectura moderna a Barcelona?

L'arquitectura moderna arriba a Catalunya als anys 30 de la mà del GATCPAC (Grup d'Arquitectes i Tècnics Catalans per al Progrés de l'Arquitectura Contemporània), format per una generació d'arquitectes joves catalans com Josep Lluís Sert, Josep Torres Clavé, Joan Subirana, Sixte Illescas, Germà Rodríguez Arias i Ricardo de Churruga. Aquest grup busca modernitzar el panorama arquitectònic nacional seguint els corrents avantguardistes europeus, especialment

de l'arquitectura racionalista de l'època, representada per grans arquitectes com Walter Gropius i la Bauhaus, A. Loos, G. Rietveld, Ludwig Mies van der Rohe o Le Corbusier. La seva activitat quedà interrompuda amb l'inici de la Guerra Civil.

L'ideari del GATCPAC es fonamenta en una arquitectura de volums purs, on predominen les línies horitzontals, sense

Programa de política social d'ERC i estratègia del Partit per a incidir sobre el problema de l'atur forçós: primera pedra del bloc de dues-centes vivendes per a obrers que el Comissariat de la Casa Obrera de la Generalitat de Catalunya es proposa construir a l'Avinguda de Torres i Bages de Sant Andreu, acte efectuat el 12 de març de 1933. A la fotografia, la maqueta, i d'esquerra a dreta: 1. Claudi Ametlla, 2. Francesc Macià, 3. Jaume Aiguader, 4. Francesc X. Casals. Darrera de F. Macià, hi ha el comandant Enric Pérez i Ferràs (Institut Municipal d'Història de Barcelona. Arxiu fotogràfic).

Pérez de Rozas. Arxiu fotogràfic de la ciutat de Barcelona

ocultar l'estructura de l'edifici, deixant enrere l'estil historicista imperant a principis del segle XX. La nova arquitectura es funcional, sense gaire ornamentació, preocupada per la salut dels seus usuaris garantint l'assolellament i la ventilació creuada. Hi ha una voluntat de veracitat en la posada en obra dels elements constructius, que a Catalunya es materialitza en una combinació tècniques modernes com l'estructura d'acer amb sistemes constructius tradicionals com parets, voltes i revoltons de maó.

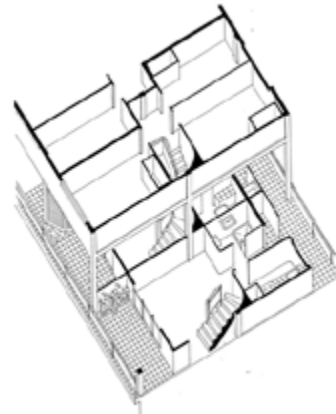
Troba més informació del GATCPAC [aquí](#).

Sabies que la Casa Bloc és la llavor de l'habitatge social?

La Casa Bloc, amb 207 unitats habitacionals, va ser el primer edifici a Catalunya d'habitatge social en alçada que alhora incorpora una tipologia d'habitatge modern, adoptant els ideals de l'avantguarda internacional. L'edifici es dissenya per proveir d'habitatge de lloguer social digne als obrers de les grans indústries tèxtils implantades a Sant Andreu, vora l'antic Rec Comtal. Aquests treballadors venien a Barcelona des del món rural buscant feina i vivien en construccions precàries i barraques.

L'edifici està resolt en forma d'essa, obrint dues places que permeten incrementar l'assolejament i la ventilació dels habitatges, adequant-los a les necessitats bàsiques de les persones des d'un esperit arquitectònic eminentment modern que ha marcat els criteris de com havia de ser l'habitatge social durant dècades.

Durant 80 anys, els habitatges de l'edifici s'han omplert de vivències i records i els seus habitants han anat transformant l'espai interior dels dúplex projectats pel GATCPAC. La

Fons GATCPAC. Arxiu Històric del COAC

fotoàlbum Irena Visa va fer un reportatge on uns quants van obrir-li les seves llars per poder reflectir en fotografies com han transformat i fet seu l'espai interior.

Gaudeix del reportatge [aquí](#).

Sabies que als anys 30 ja es parlava de superilles?

Arxiu Històric del COAC

La Casa Bloc formava part d'un projecte molt més ambiciós de reformulació de l'urbanisme de la Ciutat de Barcelona: el Pla Macià. Aquest projecte s'inspira en les ciutats que Le Corbusier havia projectat fins llavors, basades en una estricta distribució de les funcions a través de la zonificació de la vida: la producció, la circulació, el lleure i l'habitatge. L'any 1932, Barcelona acull una reunió preparatòria dels Congressos Internacionals d'Arquitectura Moderna, que va portar a la nostra ciutat als arquitectes d'avantguarda del moment com Walter Gropius i Le Corbusier. Aquest últim va establir un forta amistat i col·laboració professional amb Josep Lluís Sert i els arquitectes del GATCPAC.

El 1934 es dibuixa un immens plànol-diorama de 7 m de llarg,

com el que Le Corbusier va realitzar per al Plan Voison de París en la l'exposició de 1925. El diorama mostra la imatge de la Barcelona del futur: tres grans gratacels redefinint el front marítim, la distinció del port franc i el port d'oci, les rondes, els centres productius, la reforma del Districte V (Raval), i el més rellevant, la modificació de l'esquema d'illes del Pla Cerdà.

Els arquitectes racionalistes pensaven en agrupar 3 x 3 illes de l'Eixample en mòduls de 400 x 400 m, que el propi Le

Corbusier denominà Le Carré Spagnol. Gràcies a aquestes noves unitats, l'habitatge podia gaudir d'espais lliures a les seves plantes baixes i de la separació entre el trànsit rodat i de vianants.

Aquest habitatge mòdul que havia de reformular la vida de la ciutat no era un altre que la Casa Bloc.

Actualment el diorama està dipositat al fons del GATCPAC de l'Arxiu Històric del COAC.

On és l'edifici fantasma?

Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona, AHDB. Autoria desconeguda

El Franquisme va modificar en gran mesura la morfologia i usos originals de l'edifici projectat amb l'afegit d'un nou bloc donant façana al carrer Torres i Bages, que trencava la configuració en essa.

L'any 2009, l'edifici fantasma va ser enderrocat per recuperar la identitat original de l'edifici deixant la seva empremta al terra i a la mitgera.

Aquesta cicatriu està pendent de rehabilitar.

Dignifiquem la plaça?

La professora d'història de l'ETSAB, Carolina B. Garcia ha dirigit un curs on s'ha estudiat de quina manera posar en valor la història de la Casa Bloc.

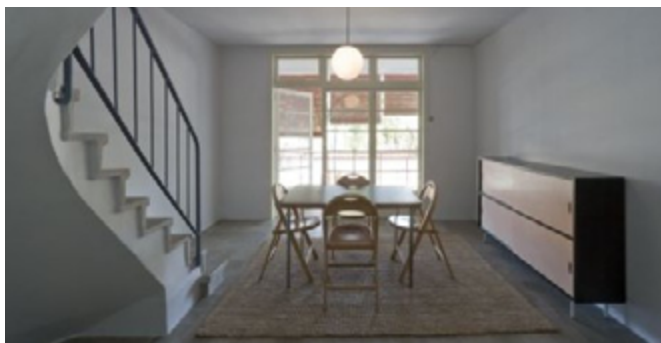
El Grup d'arquitectes de Sant Andreu ha coordinat les diferents propostes com un veritable treball en equip, posant l'atenció en la solera de l'edifici fantasma, la recuperació de la mitgera adjacent i la cafeteria en planta baixa que el GATCPAC proposava en el projecte inicial.

Els estudiants ens expliquen la seva proposta, que es durà a terme el dia que puguem trobar-nos i fer la Festa d'Arquitectura de Sant Andreu de manera presencial.

Portada revista AC no.11. Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes, Fons GATCPAC, AHCOAC. Autoria desconeguda

Vine a conèixer com era un habitatge original!

Museu del Disseny de Barcelona

El pis 1/11 s'ha habilitat com a pis-museu i representa l'espai que havien imaginat els arquitectes del GATCPAC en el moment de la construcció de l'edifici. L'edifici està format per habitatges de tipologia dúplex (en dues plantes). L'accés es realitza a través d'una passera comunitària en façana que permet concentrar els nuclis de comunicació vertical en els extrems de cada bloc lineal de la essa de l'edifici.

L'edifici disposa d'habitatges dúplex amb 2 o 3 habitacions segons les necessitats de la família. Es cuida molt l'assolellament i ventilació creuada de l'habitatge i la sala menjador disposa d'un espai exterior de terrassa.

El Museu del Disseny de Barcelona gestiona el pis-museu, i hi fa visites guiades. Tota la informació [aquí](#).

Els balcons en aquest moment de confinament s'han convertit en un veritable tresor. Els de la Casa Bloc tenen gairebé 4 metres de llarg i el doble de superfície d'un balcó de l'Eixample, malgrat ser un habitatge mínim de 45 m². Als anys 30 el GATCPAC ja era conscient de la importància d'aquests espais, i un exemple és el magnífic espai ampliable que s'aconsegueix retirant les fusteries plegables del menjador, on la sala d'estar s'allarga i la terrassa entra dins de casa, convertint-se així en un de sol.

Com és viure confinat a la Casa Bloc? La Montse té 76 anys i hi va néixer, i ens ha dedicat aquestes paraules: " Aquests dies de confinament degut al virus els estem passant força bé ja que tenim la sort de viure en un habitatge molt assoleïat, que al matí tenim el sol davant i a la tarda sol darrere a tots els habitatges del pis. A més, podem sortir a la porta de casa i fer veïnat doncs l'estructura del bloc dona per fer-ho sense haver de sortir al carrer, degut al gran encert que van tenir els arquitectes al donar-li aquest caràcter de veïnat compartit."

PROPOSTA D'ACTIVITAT

Un habitatge per a tothom

Com la majoria d'edificis de l'arquitectura moderna, la Casa Bloc és un exemple a seguir, tot i ser un edifici dels anys 30. Tot torna, i avui en dia, més que mai, el model d'habitatge que hi trobem és un referent, que reuneix totes les característiques que es prioritzen en l'habitatge, com la importància d'espais lliures i verds, tenir zones comunitàries i relació veïnal, flexibilitat o ventilació creuada i sol directe a totes les cases.

#FemArquitectura

Tot i així, en els últims dies de confinament, hem hagut d'adaptar i transformar les nostres cases, i habilitar-les per fer-hi coses que no fem normalment com treballar, fer gimnàstica, ballar, córrer... Els arquitectes de capçalera lideren un estudi sobre [la vivenda en temps de confinament](#)

I tu, com t'imagines l'habitatge del futur?

➔ **ENVIA AQUÍ EL TEU DIBUIX!**

Entitats convocants:

